

4. Katkada u gradišćanskohrvatskom imamo efektnije i jednostavnije termine u odnosu na hrvatski književni jezik. Tako za njem. *feuerfest*, *feuerständig* u hrvatskom književnom jeziku imamo *vatrotalan*, *vatrootporan*, *otporan na vatru*, *otporan prema vatri* (eventualno i *ognjootporan*, *otporan na oganj*, *otporan protiv ognja*). U gradišćanskohrvatskom imamo međutim jednostavno i jasno: *negoriv*. Za njem. riječ *Kindergarten* ima *čuvarnica*, a u hrvatskom književnom *dječji vrtić* itd.

Leksik jednog naroda ili skupine kao što je ova hrvatska u Gradišću, stara nekoliko stoljeća i prilično izolirana od matice, sadržava cjelokupnost poimanja, sav svjetonazor i svu slojevitost življenja s materijalnoga i duhovnoga gledišta. Žilavost da se preživi i otpor odnarođivanja ugledaju se ponajbolje u leksiku.

Njemačko-gradišćanskohrvatsko-hrvatski rječnik ogledalo je stoljetne samosvojnosti Hrvata daleko od matice u kojoj se ostvarila hrvatska državnost. Tim su djelom hrvatski Gradišćanci dobili ne samo spomenik samosvojnosti, otporu otuđivanju i zatiranju narodnog bića nego i vrlo prikladan priručnik uz pomoć kojega će svoj jezik još brižljivije njegovati i tako potvrdivati svoj vlastiti identitet. Taj rječnik, koji se i po količini građe njime obuhvaćene i po načinu na koji je ta građa obrađena može smatrati pravim leksikografskim pothvatom, bez sumnje će znatno pridonijeti ujednačivanju gradišćanskog standarda (to pogotovo vrijedi za čitav projekt kad bude ostvaren; uskoro naime treba očekivati Gradišćanskohrvatsko-hrvatsko-njemački, a u pripremi je i Hrvatsko-gradišćanskohrvatsko-njemački rječnik). Ostalima (posebno ostalim Hrvatima) Rječnik će poslužiti da se upoznaju s bogatim gradišćanskohrvatskim leksičkim blagom, a preko toga i s kulturom Gradišćanaca koja je odoljela stoljećima.

Taj rječnik, svojim bogatstvom riječi i svojom ulogom koja mu je namijenjena u gradišćanskim školama, uredima, sredstvima javnog informiranja i drugdje, nesumnjivo je golem događaj za naše sunarodnjake u Gradišću. Rječnik je snažna potpora njihovoj borbi za narodni opstanak i poticaj da ustraju u njegovanju jezika kao zaloga tih stoljetnih nastojanja.

Marko Lukenda

MAURETANIJA i MAURITANIJA

Ponekad se kod nas miješaju imena *Mauretanija* i *Mauritanija* iako ona zapravo ne označavaju isto. Evo zašto:

U antičko je vrijeme berbersko stanovništvo sjeverozapadne Afrike nazvano Maurima (grč. *Μαῦροι*, lat. *Mauri*), prema grčkoj riječi *maurós* „crn”; po njima je zemlja nazvana Mauretanimom – lat. *Mauretania*. To ime prvi spominje Gaj Salustije Krisp (Gaius Sallustius Crispus, 86–35. g. pr. n. e.) u djelu Jugurthin rat (Bellum Iugurthinum).

Teritorij današnje Islamske Republike Mauritanije bio je poslije rimskih vremena i razdijeljen među raznim državama i podijeljen na razne nezavisne emirate. Francuska je tim područjem zavlдалa u XIX. st. Tako je Mauritanija – francuski *Mauritanie* [mɔʁita'ni] – postala dio kasnije Francuske Zapadne Afrike. Nezavisnost je stekla 1950. g.

U književnom se arapskom jeziku Mauritanija zove *Mūrītānjā* (al-Gumhūrījā al-Islāmījā al-Mūrītānjā, francuski République Islamique de Mauritanie), a u mauritanskom arapskom (koji se zove hasanija – *ḥassānīja* – i pripada zapadnoj, magrepskoj

grupi arapskih dijalekata) *Mūrītānī*, što je zapravo posudnica iz francuskog *Mauritanie*.

Dakle ime *Mauretaniya* odnosi se na dio sjeverozapadne Afrike u antičko doba, a ime *Mauritanija* ime je današnje države.

Korišteni su ovi izvori podataka:

T. Bjuttner, Istorija Afrike s drevnejših vremen. Prevod s nemeckoga R. M. Solodovnik. Moskva, 1981. = T. Büttner, Geschichte Afrikas von den Anfängen bis zur Gegenwart, Berlin, 1976; Isidori Hispalensis episcopi etymologiarum sive originum libri XX. Recognovit brevique adnotatione critica instruxit W. M. Lindsay in Universitate Andream literarum humaniorum professor. Tomus I: libros I–X continens. (Reprinted edition.) Oxford, 1957; Opća enciklopedija Jugoslavenškog leksikografskog zavoda, 5, L-Nigh, Zagreb 1979. (MAURETANIJA, MAURI); B. Savić, Islamska Republika Mauritanija, Beograd, 1976. (Nesvrstanost i nesvrstani, 59); Sovetskij enciklopedičeskij slovar, Moskva, 1983² (MAVRETANIJA, MAVRITANIJA); Ju. N. Zavadovskij, Mavritanskij dialekt arabskoga jazyka (hassanija), Moskva, 1981.

Alemko Gluhak

ČEMU I U ŠKOLSTVU TA RIJEČ – AKCELERACIJA?

U emisiji zagrebačkog radija o djeci i za djecu 21. svibnja 1984. u sedam sati ujutro bila je riječ o učenicima osnovne škole koji „preskaču” jedan razred, koji u jednoj godini završe i dva razreda, pa smo tada čuli više puta tuđice *akcelerirati*, *akceleracija*. Upotrebljavali su ih oni koji se bave tim problemom te sudjeluju u ispitivanju pojave prije nego li se donese neka nova odluka o tome.

Tada sam tu tuđicu, uobičajenu u mehanici – osobito kad je govor o vožnji – čuo prvi put upotrebljavati i kad se govori o školstvu, o njegovu organiziranju. Je li nam ta „akceleracija” baš i tu prijeko potrebna, odnosno ne bismo li taj izraz mogli zamijeniti kojom domaćom riječi: *ubrzavanjem*, *preskakivanjem*, *požurivanjem* ..., ili možda još kojom boljom pa da nam prosvjetari u tome prednjače, umjesto da upravo od njih čujemo nove, nepotrebne tuđice?

Kuzma Moskatelo